

یهک داہات و دوو ژمارہی جیاواز؛ ژمارہکانی داہاتی نہوت له عیراق

04-02-2024

نووسەرہکان

مہمموود بابان

کورته : جیاوازییہکی ملیار دۆلاری له نیوان راپۆرتی وەزارەتی دارایی عیراق و راپۆرتەکانی سۆمۆ و وەزارەتی نہوتی عیراق بۆ داہاتی نہوت ہەیہ، بەشیۆہیہک کہ ئەو جیاوازییہ لەسالی 2023دا دەگاتە سەرۆوی 4 ملیار دۆلار، ئەمە سەرہرای جیاوازییہکی 48 ملیۆن دۆلاری لەنیو داتای سەرہتایی و کۆتایی خودی سۆمۆ بۆ داہاتی نہوتی ہەناردەکراو!

جياوازييەكى مىلياردۆللىرى لەنڭوان راپۇرتى وەزارەتى دارايى عىراق و راپۇرتەكانى سۆمۆ و وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ داھاتى نەوت ھەيە، بەشئۆھەيەك كە ئەو جياوازييە لەسالى 2023دا دەگاتە سەرۋوى 4 مىلياردۆللىر، ئەمە سەرھەراي جياوازييەكى 48 مىليۇن دۆللىرى لەنڭو داتاي سەرھەتايى و كۆتايى خودى سۆمۆ بۇ داھاتى نەوتى ھەناردەكراو.

رۇۋى 28ى كانوونى دووھى 2024 [وہزارەتى](#) نەوتى عىراق، داتاكانى كۆتايى مانگى كانوونى يەكەمى 2023ى بۇ نەوتى ھەناردەكراو و برى داھاتەكەي بىلاوكردەوہ، بەوہش لە سالى رابردوودا كۆى نەوتى ھەناردەكراو بەپى ھەرىمى كوردستان 1 مىليار و 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرمىل بووہ، كە كۆى گىشتى داھاتەكەي بە دۆللىر 97 مىليار و 569 مىليۇن دۆللىر، بەلام بەپى وەزارەتى دارايى، كۆى داھاتەكانى نەوت و سامانە سەرۋوشتييەكان 121 تریليۇن دینار یان 93 مىليار و 416 مىليۇن دۆللىر بووہ، واتە جياوازيى ئەم دوو وەزارەتە بۇ داھاتى نەوت 4 مىليار و 153 مىليۇن دۆللىر.

ئەم جياوازييەي سەرھەوہ ئەگەر بە دیناریش لىكدانەوہى بۇ بکەين، ئەوا بۇ سالى رابردوو بەپى وەزارەتى نەوت كۆى گىشتى داھاتەكە (ئەگەر يەك دۆللىر بە 1300 دینار دابنئین) سەرۋوى 126 تریليۇن دینارە، واتە لىرەش دا سەرۋوى 5 تریليۇن دینار جياوازيى ھەيە.

داھاتى نەوت رىژەي 95% داھاتى دەولەتى عىراق پىكدەھىنئیت و بەپى راپۇرتە فەرمیيەكانى خودى حكومەتى فیدرالىي عىراق، جياوازيى گەرەي لەو ژمارانەدا ھەيە كە وەزارەتى دارايى لە راپۇرتى داھات و خەرجیيەكانى مانگانەدا بۇ نەوت دەيخاتەرۋو. بۇ نموونە بەپى راپۇرتەكەي وەزارەتى دارايى عىراق بۇ مانگى ئەبىلوولى 2023، داھاتى نەوت سەرۋوى 6 مىليار دۆللىر زياترە لەوہى كە وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ ئەو مانگە بىلاويكردووہتەوہ.

جياوازيى ژمارەكانى سۆمۆ لەگەل وەزارەتى دارايى عىراق

كۆمپانىيە بە بازاركردى نەوتى عىراق (سۆمۆ)، ھەموو مانگىك لە سەرھەتا و نىوہراستى مانگەكەدا داھاتى نەوت و برى نەوتى ھەناردەكراو و نرخەكەي بۇ ھەر بەرمىلىك (بۇ مانگى پىشوو) بىلاوہكاتەوہ. بۇ نموونە بەپى داتاكانى وەزارەتى نەوتى عىراق و (سۆمۆ) لە 2023دا و لە راپۇرتى سەرھەتايى مانگانەدا، كۆى نەوتى ھەناردەكراو 1 مىليار و 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرمىل بووہ، داھاتەكەي 97 مىليار و 521 مىليۇن دۆللىر، بەلام لە راپۇرتى كۆتايى كۆى نەوتى ھەناردەكراو تەنیا 195 بەرمىل نەوت كەمىكردووہ، كەچى بە دۆللىر 48 مىليۇن دۆللىر كەمىكردووہ، وەكو لە خىشتەي يەكەم دا ھاتوہ.

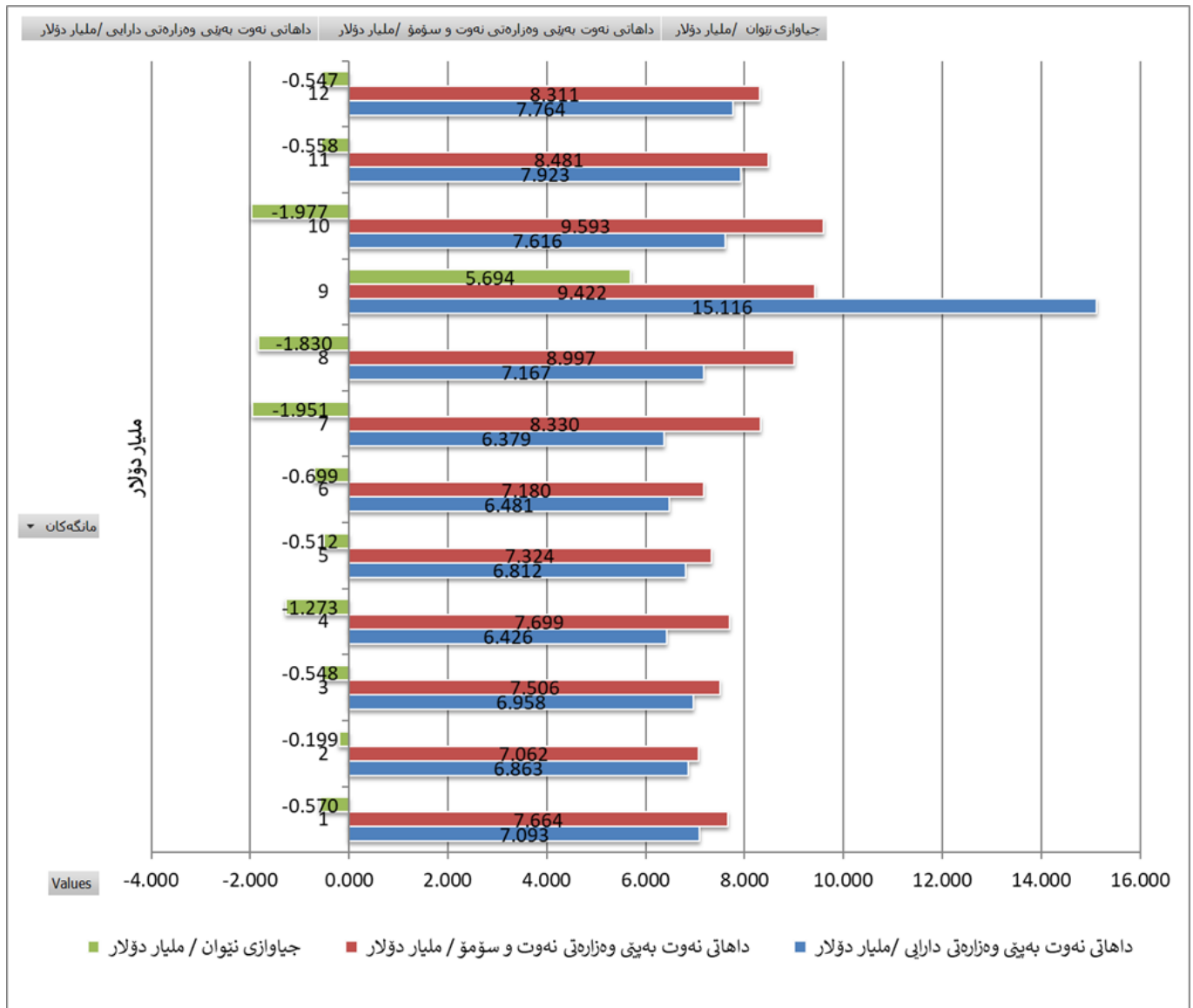
خىشتەي 1: برى نەوتى ھەناردەكراو و داھاتەكەي بەپى سۆمۆ لە راپۇرتى سەرھەتايى و كۆتايى بۇ 2023.

ناماری كۆتايى		نامارى - سەرەتايى		مانگەكان
پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەگراو / بەرمىل	پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەگراو / بەرمىل	
7.664	101,245,095.000	7.690	101,245,095	كانوونى دووھم
7.062	92,255,610	7.081	92,255,610	شوبات
7.506	100,913,027	7.404	100,913,027	ئادار
7.699	98,634,947	7.796	98,634,947	نيسان
7.324	102,463,387	7.306	102,463,387	نايار
7.180	100,059,052	7.115	100,059,052	حوزەيران
8.330	106,755,169	8.293	106,755,169	تەمموز
8.997	106,122,679	8.845	106,122,874	ئاب
9.422	103,143,199	9.494	103,143,199	ئەيلوول
9.593	109,545,589	9.669	109,545,589	تشرىنى يەكەم
8.481	102,975,782	8.512	102,975,782	تشرىنى دووھم
8.311	108,056,590	8.316	108,056,590	كانوونى يەكەم
97.569	1,232,170,126	97.521	1,232,170,321	كۆى گشتى

خائیکى دیکه له داتاكانهوه، جياوازی نیوان وهزارهتی دارایی و وهزارهتی نهوت بۆ ژمارهكانی داهااتی نهوت، ئەمه سهرهپای جياوازی داهاتهکه ئەگەر به دۆلار یان دینار بێت. بۆ نموونه وهکو له گرافیکی خوارهوهدا هاوووه جياوازییهکه بهشێوهیهکه ههموو مانگیك له نیوان 500 ملیۆن دۆلار بۆ 2 ملیار دۆلار دایه.

ئهوێ بهروونی له ژمارهكان دهردهکهوێت بهردهوام داهااتی وهزارهتی نهوتی عێراق زیاتر بووه له وهزارهتی دارایی، به ئام له مانگی ئەیلوول دا، به پێی داتاكانی وهزارهتی دارایی داهااتی نهوت بهرزدهبێتهوه و دهبێته 15.11 ملیار دۆلار، لهکاتێکدا لهو مانگهدا به پێی وهزارهتی نهوتی عێراق داهااتی نهوت 9.42 ملیار دۆلار بووه.

گرافیک 1: داهااتی نهوت له نیوان وهزارهتی دارایی و داتاكانی سۆمۆ و وهزارهتی نهوتی عێراق دا له 2023

تێبینی: خهملاندن بۆ داهاتی نهوت و سامانه سرووشتییهکان بۆ مانگی 12 له داتاكانی وهزارهتی دارایی عێراق کراوه.

جیاوازییهکه تهنیا له نیوان ژماره‌ی وهزاره‌ته‌کان دا نییه و تهنیا بۆ سالی رابردوو نه‌بووه، به‌لکو له‌سالی 2022 دا جیاوازییه‌که سه‌روو 9.62 ملیار دۆلاره و له‌سالی 2023 دا که‌مبووه‌ته‌وه بۆ 4.4 ملیار دۆلاره.

له راستی دا، پێویسته وهزارهتی دارایی عێراق وه‌لامی ئه‌و جیاوازییانه ب‌داته‌وه و لیژنه‌ی دارایی په‌رله‌مانیش به‌دواداچوونی بۆ بکات، ئه‌مه‌ش سه‌ره‌رای راستکردنه‌وه‌ی داهاتی نهوت و سامانه سرووشتییه‌کان له راپۆرته‌کانی وهزارهتی دارایی. پێویسته ژماره‌کان تهنیا بۆ ب‌ئاوکردنه‌وه نه‌بێت و جیاوازی سفره‌کان، خانه‌کانی ده‌یان، سه‌تان و هه‌زارانی تیدا ره‌چاو بکریت.

ئه‌گه‌ر هه‌له‌ی ژماره‌کان بێت، ئه‌وا وهزارهتی دارایی عێراق تهنیا له داهات و خه‌رجیه‌کانیشدا ئه‌م هه‌له‌یه نییه که خراوه‌ته‌پوو، به‌لکو له [بودجه‌ی 2023 به تریلیۆن دینار](#) جیاوازی هه‌بوو. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که ئه‌وانه‌ش خراوه‌پوو، به‌دواداچوون و راستکردنه‌وه‌ی بۆ نه‌کرا. ئه‌گه‌ر ئه‌و جیاوازییه‌ی له بودجه‌دا هه‌بوو به‌سه‌ر هه‌مواره‌که‌ی ئه‌مسالی‌شدا له وهزارهتی دارایی و په‌رله‌مان تێپه‌رێت، ئه‌وا ئه‌و گوته‌یه راست ده‌بێت که ده‌گوترێت بودجه‌ی عێراق تهنیا له‌سه‌ر کاخه‌زه، چونکه بریاربوو له 2023 دا سه‌روو 199 تریلیۆن دینار خه‌رجی بێت، که‌چی دوا‌ی 11 مانگ 109 تریلیۆن دینار بووه.

له‌کۆتاییدا، ئه‌م جیاوازییه بۆ هه‌ر هۆکارێک بگه‌رێته‌وه ئه‌وا پێویسته له راپۆرته‌کانی وهزارهتی نهوت یان وهزارهتی دارایی عێراق ئاماژه‌ی بۆ بکریت، چونکه جیاوازییه‌که چه‌ند سه‌د دینار و دۆلاریک نییه، به‌لکو باسه‌که ملیاران دۆلار و تریلیۆن دیناره.